

Til
Troms fylkeskommune

Høring - fylkesplan for Troms 2010 - 2013

Troms fylkeskommune forslag til Fylkesplan for Troms 2010 – 2013 er til høring med frist 1. oktober 2009. Planprosessen startet høsten 2008 og ble avsluttet gjennom et vedtak i fylkesrådet i juni 2009. Kommunene og regionrådene har vært med i arbeidet gjennom to arbeidsseminarer og innspill. De interkommunale friluftsrådene har ikke vært involvert.

Fylkeskommunene overtar fra 01.01.10 statlige oppgaver for friluftsliv. Friluftsrådet viser til opplistinga av status, utviklingstrekk og vurderinger av tiltak nedenfor, og ber om at dette innarbeides i ferdigstillinga av fylkesplanen.

Vennlig hilsen

Daglig leder

Kopi: medlemskommunene

Uttalelse - fylkesplan for Troms 2010 - 2013

Status, utfordringer og behov for friluftspolitiske grep og profilering

Friluftsliv og vakre landskap må gis konkrete målsetninger i endelig fylkesplan. Økonomiske virkemidler fylkeskommunen disponerer til FoU, infrastruktur og utviklingstiltak, må styres inn for å gjennomføre mål for friluftsliv i fylkesplanen. Handlingsdelen må få fram dette forholdet. Det er behov for at fylkeskommunen lar utarbeide regionale fylkesdelplaner, spesielt innen landskap og friluftsliv, og som må inngå som deler av fylkesplan i framtida.

Troms har landskap med fjell, fjord og skjærgård som har hatt og har stor betydning for friluftsliv og naturopplevelser. Fylkets landskap er verdenskjente og markedsføres via internett og innenfor friluftsmiljøer lokalt og verden over. Kvalitetene har stor betydning for fylkets omdømme og attraksjon, for bolyst og reiselyst, for velferd og verdiskaping.

Trass betydninga blir landskapsverdier og friluftsliv i dag ikke reflektert i fylkets fylkesplan eller i regionalt utviklingsprogram.

Utfarten og bruk av naturen til fritidsformål har økt radikalt de siste årene. Det satses betydelige ressurser på markedsføring av naturopplevelser i Nord-Norge i utlandet. Ut fra folkehelse stimuleres for å få flere mennesker fysisk aktive og ut i naturen. Godt og trendy utstyr, terrengsykling, GPS-catching, trim- og toppturkampanjer, kommersielt friluftsliv, har bidradd til mange tusen nye brukere ut i naturen løpet av få år.

Den store interessen og aktiviteten er positiv og må følges opp på flere plan.

Stadig nye og flere brukere ferdes ute i arktisk sårbar natur. Presset på naturen er stort, både i fjellet, på strandsonen og skjærgården er stort, så vel fra fylkets egen befolkning som fra kommersielt friluftsliv/ reiseliv. Med manglede tilrettelegging og tilsyn, har slitasjen økt radikalt, og gamle ferdselsveger er blitt ødelagte. Verdenskjente naturverna områder som landskapsvernområdene Lyngsalpan, Rebbenes-Nordkvaløy, er verna nettopp for å sikre store friluftsinnteresser, mens forvaltninga med aktiv tilrettelegging og tilsyn er svakt organisert. Utfartsområdene har dårlig standard.

Det er et stort behov for elementær infrastruktur, skjøtsel og informasjon om friluftsområder og natur.

I Troms er det svært få offentlig eide og statlig sikra friluftsområder. Arbeidet med sikring av friluftsområder har stått i stampe i mange år. Allemannsretten hjemler fri ferdsel i utmark, men tilrettelegging fordrer et anna hjemmelsgrunnlag.

Det er behov for en handlingsplan for å sikre attraktive områder for allmennhetens friluftsliv, spesielt for fjell- og toppturer, samt uthavner i skjærgården.

Marginale ressurser brukes i dag på ivaretagelse av klassiske oppgaver og infrastruktur for friluftsliv i Troms. Ubetydelige statlige midler øremerka friluftsliv tilflyter fylket til fordeling.

Det er behov for betydelige ressurser for å ivareta behovet for offentlig sikra friluftsområder og tilrettelegge infrastruktur for friluftsliv.

Manglende tilrettelegging gjør at eldre og mennesker med funksjonshemninger mangler tilgang til fysisk aktivitet i friluft i Troms. Dette går ut over de som trenger det mest.

Det er behov for en egen anleggsplan for Universelt utforma friluftsliv.

Fylkets attraksjon som landskap for opplevelser blir stadig redusert pga. mange tekniske industri- og utbyggingsprosjekter. Disse er godkjent og utbygd med bakgrunn i et mangelfullt beslutningsgrunnlag. Det er ikke foretatt brukerundersøkelser om friluftsliv i noen områder.

Det er behov for dokumentasjon vedrørende opplevelsesverdier og verdivurderinger av klassiske landskap og friluftsområder.

Over flere tiår er store mengder marint avfall rekt i land på kysten. Mange strender i skjærgården, også i naturverna områder, er i praksis utilgjengelige for ilandstigning og friluftsliv pga skjæmmende og forurensende avfall. Skjærgårdstjenesten har utstyr og mannskap for å ivareta renovasjon, vedlikehold og skjøtsel av offentlig eide friluftsområder langs kysten, driver informasjon og holdningsskapende arbeid, og utøver oppsyn i naturvernområder, fiskerioppsyn, m.m. etter retningslinjer fra Staten ved Statens naturoppsyn (SNO). Skjærgårdstjenesten er etablert i partnerskap mellom SNO, kommuner og fylkeskommuner langs kysten fra svenskegrensa til og med Hordaland.

Det må etableres skjærgårdstjeneste i Nordområdene etter modell fra Vestlandet.

Vakker natur blir ofte brukt som illustrasjoner, også i fylkeskommunens plandokumenter. I Troms er det behov for aktive forpliktende politiske grep fra myndighetenes side. Det er behov for betydelige ressurser til konkret friluftsføring, både i skjærgården og i landfaste områder, så vel til infrastruktur som til driftsapparat. Det er også behov for å se infrastruktur til samferdsel som virkemidler for utfart og friluftsliv. I Sør-Norge har man gjennom flere generasjoner og med fylkeskommunal medvirkning, hatt forpliktende spleiselag med Friluftsråd om interkommunal drift for å ivareta infrastruktur for utfart og friluftsliv i friluftsområder av nasjonal og regional betydning.

I Troms er det behov for å bygge effektive friluftsråd som apparat for å ivareta nødvendig infrastruktur for friluftsliv og tilsyn med naturens tålegrense.

Bakgrunn

Fylkesplanen, forvaltningsreformen og friluftsliv som ny arbeidsoppgave

I innledninga av planen refereres det til forvaltningsreformen og noen av de nye arbeidsoppgavene som fylkeskommunene er tildelt:

- Forvalte regionale forskningsfond
- Være medeier i Innovasjon Norge
- Tildel akvakulturtillatelse
- Ha et utvidet ansvar innenfor landbruk
- Ha ansvar for øvrige riksveger og tilhørende ferjestrekninger
- Sørgje for tilbud om fagskoleutdanning
- Ha ansvar som regional vannregionmyndighet, allment friluftsliv og vilt- og ferskvannsfisk samt veiledning av kommuner i klimaarbeid
- Ivareta oppgaver med forvaltning av spillemidler og større ansvar oppnevning av styre i kulturinstitusjoner
- Arbeide for bedre folkehelse

Forvaltningsreformen innebærer dessuten at regionale friluftsoppgaver blir overført fra Fylkesmannsembetet til fylkeskommunen fra 1. januar 2010. Disse oppgavene er spesielt viktige for et fylke som Troms der natur og friluftsliv kanskje har spesielt stor betydning for bolyst og besøkslyst. Følgelig må friluftsliv selvsagt nevnes på lik linje med de øvrige oppgavene.

Ishavskysten friluftsråd ser forvaltningsreformen som nye og **økte muligheter** for styrking av arbeidet med friluftsliv og friluftslivets status i det offentlige Troms. Det er viktig at friluftsliv kommer på den politiske dagsorden i samsvar med den store betydninga friluftsliv har for innbyggerne og tilreisende. Friluftsrådet ønsker å bidra til et økt fokus og til at forvaltningsreformen gir et løft for Troms som attraktivt friluftsfylke.

Forvaltningsreformen innebærer at friluftsarbeidet politiseres, og åpner dermed for politiske ambisjoner om innsats og resultater som står i forhold til de naturgitte forutsetninger. Reformen gir bedre muligheter til å se friluftsliv i sammenheng med andre fylkeskommunale oppgaver. For friluftsliv som politikkområde, for de mange friluftsutøverne og for friluftsrådene er dette en viktig reform.

Når fylkeskommunen nå overtar ansvar og oppgaver, bør friluftsliv synliggjøres sterkere i **fylkesplanen**. Landskapene med fjell og topper, fjorder, skjærgård er vakre og betagende - dette er fortrinn i nasjonal og internasjonal sammenheng, og som må ivaretas gjennom systematisk politisk arbeid i Troms.

Det er ikke nok med vakker utsikt og vakre illustrasjonsfotos. Områder og anlegg for friluftsliv må sikres for allmennheten, og infrastruktur koster. Her blir Troms fylkeskommunes budsjetter og regionalt utviklingsprogram viktige politiske instrumenter.

Vakker natur og gode friluftsmuligheter er blant de viktigste faktorer for bolyst og trivsel i lokalmiljø. Det er særlig aktuelt å se friluftsliv som virkemiddel for folkehelse. Forskning viser at 80 % av befolkninga driver med friluftsliv, mens bare 17 % driver organisert idrett. Tilrettelegging for friluftsliv også en viktig investering i infrastruktur for reiseliv. Universell utforming og økt tilgjengelighet er et viktig samfunns mål, - også innen friluftspolitikken, og bør være et sentralt tema hos fylkeskommunen fra 1.1.2010. Fylkesdelplanen er ikke oppdatert i forhold til det store behovet for sikring av friluftsområder, behov for universell utforming og økt tilgjengelighet.

Friluftspolitisk aktør

Enkelte fylkeskommuner skiller seg ut med en offensiv friluftspolitikk; f. eks. Rogaland, Hordaland, med flere. I de fylker der fylkeskommunene har lite kompetanse og friluftsarbeidet har vært lavt prioritert, kan friluftslivet bli ytterligere svekka med reformen. På den annen side vil reformen gi bedre muligheter for samordning med øvrige oppgaver fylkeskommunen har som regional utviklingsaktør; miljø, samferdsel, folkehelse, universell utforming, reiseliv, bolyst, kultur, utdanning og bærekraftig utvikling, fordeling av spillemidler, med mer.

Fylkeskommunale ambisjoner og innsats vil gi økninger i statlige bevilgninger til friluftsliv til Troms og synergi-effekt av statlige midler.

Politiske verktøy for å styrke friluftsliv og naturopplevelser i Troms

1. Kartlegging og verdivurderinger for å sikre et forbedret beslutningsgrunnlag vedrørende verdifulle landskap og friluftsområder.
2. Infrastruktur og anlegg, tilrettelegging (herunder universell utforming og økt tilgjengelighet), med skjøtsel og drift.
3. Veger, parkering og havner er viktig infrastruktur for friluftsliv og reiseliv.
4. Arbeidet med sikring av friluftsområder står i stampe og det er behov for en handlingsplan.
5. Økning av statlige bevilgninger til friluftsliv og friluftsområder i Troms
6. Fordeling av statlige tilskuddsmidler til anlegg, tilrettelegging, forvaltning/drift.
7. Fylkeskommunale tilskuddsmidler og RUP-midler til friluftsanlegg og områder.
8. Aktivitets- og stimulerings tiltak.
9. Fordeling av statlige tilskuddsmidler til aktiviteter.
10. Fylkesdelplan for idrett og friluftsliv i Troms.
11. Sterke friluftråd som ivaretar aktiv forvaltning av offentlig eide friluftsområder og verneområder. Samarbeidsavtale mellom friluftråd og fylkeskommune som sikrer samhandling og driftsstøtte til friluftråd.
12. Skjærgårdspark og Skjærgårdstjeneste

I Troms er det stort behov for et forbedra beslutningsgrunnlag vedrørende verdifulle landskap og friluftsområder. En satsing på kartlegging og **verdivurderinger** vil være en strategisk oppstart på fylkeskommunens arbeid for friluftsliv.

Mange fylkeskommuner bidrar med betydelige midler i **tilskudd til friluftsområder og anlegg**. Slike midler er viktige når fylkeskommunene får ansvar for å disponere de statlige friluftsmidlene. Troms får i dag små statlige friluftsmidler, og det er behov for en politisk innsats for å øke Troms' andel. Fylkeskommunene har ansvar for fordeling av **spillemidler** til idrettsformål, og det er viltig at en større andel brukes til anlegg for friluftsliv.

Les mer

Skjærgårdstjeneste <http://www.ishavskysten.no/no/organization/Skjaergaarden.html>

Sikring av friluftsområder <http://www.ishavskysten.no/no/friluftsliv/sikringforallm.html>

Ressurser til friluftsliv - fordelt på fylkene

<http://www.ishavskysten.no/no/friluftsliv/ressurser.html>